

Chojnacki, Jakub

Płockie korzenie Mazowieckiego Towarzystwa Kultury

Notatki Płockie 41/2-167, 35-36

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PŁOCKIE KORZENIE MAZOWIECKIEGO TOWARZYSTWA KULTURY

Referat prezesa TNP wygłoszony na sesji jubileuszowej 30- lecia Mazowieckiego Towarzystwa Kultury w Zamku Książąt Mazowieckich (Muzeum) w Płocku w sobotę, dnia 18 maja 1996 roku do 100 uczestników jubileuszowego zgromadzenia

Szanowny Panie Wojewodo Mazowiecki!
Drogi Panie Profesorze Aleksandrze Wielki Gieysztor!
Wielce Szanowni Zgromadzeni!

Onegdaj na Zamku Królewskim w Warszawie, w Sali Wielkiej - bodaj najpiękniejszej w Polsce - miała miejsce sesja naukowa zorganizowana przez Prezydenta miasta Stołecznego Warszawy dr. Marcina Świącickiego i prezesa Polskiej Akademii Nauk profesora Leszka Kuźnickiego - na temat "Warszawa w dziejach Polski", zorganizowana z okazji obchodów jubileuszu 400-lecia jej stołeczności.

Pierwszy referat wygłosił, obecny tu dzisiaj, profesor Aleksander Gieysztor. Mówił o "Warszawie na średnio-wiecznym Mazowszu". Wiele wątków poświęcił stolicy Mazowsza - Płockowi. Ciepło się wyrażał o randze naszego grodu w historii Państwa i Mazowsza, jednej z pięciu prowincji Polski Piastowskiej. Podnosił jego rolę polityczną, gospodarczą, kulturalną.

Korzenie wielkości Płocka znajdują się tu, na tym Zamkowym (Tumskim) Wzgórzu położonym na wysokiej wiślanej skarpie, nad *rzeką polskich losów* jak pisał Broniewski, czy *rzekę polskich czole i ozdoby* - jak chciał Długosz.

To właśnie stąd już w X wieku rządono Mazowszem, tu miał swoją stanicę Bolesław I Chrobry, stąd cześnik Mieszka II Mieciał (Masław) w dobie kryzysu monarchii wczesnopiastowskiej pragnął w latach 1039-1047 jednoczyć Polskę pod swoim berłem.

To tu, najpóźniej w 1075 r. założono biskupstwo mazowieckie /płockie/, a wybitny biskup Aleksander z Malonne zbudował w latach 1130-1144 katedrę romańską, największą ze wszystkich ówczesnych polskich kościołów katedralnych. Ozdobiono ją w 1154 r. brązowymi drzwiami wykonanymi w Magdeburgu.

Z tego Wzgórza od 1079 r. prawnuk Chrobrego, Władysław I Herman, wnuk Niemki (z domu cesarskiego) królowej Polski Rychezy /Ryky/ rządził Państwem Polskim. Tu, 20 sierpnia 1085 r. urodził się Bolesław III Krzywousty i tu jak podaje Gall, który najprawdopodobniej na tym Wzgórzu pisał swą kronikę, pasowano go na rycerza.

W 900 lat od tego zdarzenia tj. 15 sierpnia roku 2000 pragniemy uczcić Krzywoustego budując mu w Płocku konny pomnik z brązu.

Stąd Mazowszem, a później Księstwem Płockim rzą-

dziło 17 książąt, poczynając od syna Krzywoustego - Bolesława IV Kędzierzawego /1138 r./, a na Januszu II bezpotomnie zmarłym nagle, w wieku 40 lat, w dniu 16 lutego 1495 r. - kończąc.

Odtąd istnieje województwo płockie trwające do dzisiaj /jednak z przerwą w latach 1919-1975/. Jego jubileusz 500-lecia obchodziliśmy w roku ubiegłym.

Jedną z ważnych dat w dziejach Płocka był rok 1966, w którym zbiegły się jubileuszowe obchody 1000-lecia Państwa Polskiego i X wieków Płocka. Wówczas to wielki polski uczony, Członek Honorowy Towarzystwa Naukowego Płockiego /TNP/ prezes Polskiej Akademii Nauk profesor Tadeusz Kotarbiński powiedział w Płocku:

Historia narodu może stać się dla współcześnie żyjących Polaków nie tylko źródłem zadumy, lecz zdolna jest stwarzać bodźce do usuwania własnych niedomogów w dziedzinie materialnego i kulturalnego życia społeczeństwa.

Te słowa wielkiego Profesora starano się materializować. Centralne uroczystości Tysiąclecia w Płocku miały zaowocować konkretnymi efektami. Zorganizowano m.in. "Mazowiecką wiosnę kulturalną".

W jej ramach na Zjeździe Działaczy Kultury w płockiej "Małachowiance" - najstarszej polskiej szkole, której tradycje sięgają roku 1180 - w dniu 6 czerwca 1966 r., a więc przed 30 laty, powołano do życia Mazowieckie Towarzystwo Kultury /MTK/ - nową placówkę kulturalno-naukową. Jako ówczesny wiceprezes TNP, jak i obecny tu dzisiaj dr Marian Sołtysiak - braliśmy w tym Zjeździe udział. Natomiast w dniu 20 czerwca 1966 r. także w "Małachowiance" odbył się I Płocki Sejmik Kultury. Przewodniczył mec. Tadeusz Gierzyński - prezes TNP, a referaty wygłosili członkowie Zarządu TNP: mgr Franciszek Dorobek i dr Irena Nowakowa. W przyjętej uchwale w paragrafie 9 czytamy:

Włączyć możliwie największą ilość działaczy kultury w prace Mazowieckiego Towarzystwa Kultury.

Największe zasługi w powołaniu Towarzystwa położył prezes TNP, poseł na Sejm PRL mec. Tadeusz Gierzyński, wojewoda warszawski /późniejszy Premier/ mgr Józef Pińkowski i dyrektor Biblioteki im. Zielińskich TNP mgr Stanisław Kostanecki.

Wojewoda Pińkowski nasze miasto tak scharakteryzował:

Płock - największe miasto województwa /warsza-

wskiego/, czarem swego położenia, tradycją tysiąca lat istnienia, prężnością gospodarczą, kulturalną i społeczną, perspektywą swego rozwoju stanowi chlubę Mazowsza.

Te słowa - to doskonałe uzasadnienie powołania Mazowieckiego Towarzystwa Kultury właśnie w Płocku - grodzie Krzywoustego i Krzywickiego, które miało na celu:

- pobudzanie i rozwijanie inicjatyw społecznych w zakresie życia kulturalnego, naukowego, oświatowego i artystycznego województwa warszawskiego,
- wyrażanie potrzeb i opinii we wszystkich dziedzinach życia kulturalno-oświatowego, naukowego i artystycznego wobec władz państwowych, instytucji i placówek naukowych, kulturalno - oświatowych i artystycznych oraz innych organizacji, działających w tym zakresie,
- współudział we wszystkich pracach podejmowanych przez Wojewódzką Radę Naukową, Wojewódzką Komisję Związków Zawodowych i inne instytucje, placówki i organizacje nad kształtowaniem kierunków i metod działalności kulturalno - oświatowej, naukowej i artystycznej w woj. warszawskim oraz rozwijanie tej działalności,
- popieranie i upowszechnianie dotychczasowego dorobku i dalszego rozwoju kultury regionalnej, prac naukowych oraz twórczości artystycznej,
- koordynowanie działalności społeczno-kulturalnej i naukowo - badawczej towarzystw regionalnych.

Kilka miesięcy później Rada Towarzystwa wybrała na pierwszego prezesa Mazowieckiego Towarzystwa Kultury przewodniczącego Komisji Kultury i Sztuki Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie, prezesa Towarzystwa Naukowego Płockiego mec. Tadeusza Gierzyńskiego, a funkcje wiceprezesów powierzyła: dziekanowi Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr. Stanisławowi Herbstowi, redaktorowi naczelnemu "Trybuny Mazowieckiej" mgr. Alfredowi Wałkowi i wiceprezesowi Wojewódzkiego Związku Gminnych Spółdzielni Bronisławowi Wojciechowskiemu.

Sekretarzem Towarzystwa została mgr Cecylia Jakubik - prezes Zarządu ZNP w Węgrowie, skarbnikiem mgr Stefan Siekierski - dyrektor naczelny Żyrardowskich Zakładów Przemysłu Lniarskiego.

Do Prezydium MTK weszli ponadto: pisarz i poeta

Stanisław Ryszard Dobrowolski, sędzia Ryszard Juszkiewicz z Mławy, sekretarz Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PZPR mgr Kazimierz Rokoszewski, art. pl. Marian Sztuka z Grodziska Mazowieckiego i mgr Marian Sołtysiak - dyrektor Muzeum Mazowieckiego, późniejszy wieloletni jego prezes, nadzwyczaj skutecznie nim kierujący. Na stanowisko urzędującego sekretarza powołano dr. Jerzego Antoniewicza, archeologa, bez reszty oddanego Towarzystwu.

Postanowiono zorganizować 8 komisji, a mianowicie: towarzystw regionalnych i muzeów; literatury i czytelnictwa; plastyki i fotografii; twórczości ludowej; do spraw upowszechniania kultury muzycznej, teatru i filmu; organizacyjną i finansowo-gospodarczą.

Na Zjeździe Działaczy Kultury powołano także Ośrodek Badań Naukowych Mazowieckiego Towarzystwa Kultury. Funkcję przewodniczącego Rady Naukowej objął dziekan prof. dr Stanisław Herbst. W składzie Rady znaleźli się wybitni uczeni jak: prof. dr Witold Doroszewski, prof. dr Stanisław Lorentz, prof. dr Aleksander Gieysztor, prof. dr Anna Kutrzeba-Pojnarowa.

Ośrodek miał na celu prowadzenie, rozwijanie i koordynowanie badań naukowych we wszystkich dziedzinach ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb województwa warszawskiego i programowanie działalności wydawniczej Towarzystwa.

Dziś po 30 latach działalności, mimo szeregu niezależnych od nas zawirowań, dzięki działaczom, do których nowa ta instytucja miała szczęście, czego przykładem może być długoletni I wiceprezes, spiritus movens Towarzystwa mgr Zygfryd Rekosz - stowarzyszenie to na stałe weszło we współczesny nurt życia społeczno-kulturalnego Mazowsza, które *"jest nie tylko dzielnicą centralną, lecz także arcypolską naszej Ojczyzny"*, a *"Płock jest nie tylko Stolicą, jest sercem Mazowsza"*, jak chce wybitny historyk, profesor Uniwersytetu Warszawskiego Henryk Samsonowicz, Członek Honorowy TNP.

Oby proklamowany przez Was "Rok kultury na Mazowszu 1996" był jak najbardziej owocny!

Jubilat: Mazowieckie Towarzystwo Kultury w Warszawie

Vivat, crescat, floreat !!!